

Stanisław PIOCHA*
Kamila RADLIŃSKA**

ANTYKRYZYSOWE PROGRAMY RATOWANIA POLSKIEJ GOSPODARKI PRZED SKUTKAMI GLOBALNEGO KRYZYSU

Zarys treści: Artykuł koncentruje się na zagadnieniach, które związane są z cyklami koniunktury. Kryzys gospodarczy pojawiający się w trakcie trwania cykli wymusza uruchomienie polityki antykryzysowej państwa. Gospodarka Polski odczuła działanie kryzysu światowego roku 2007, polski rząd podjął działania skierowane na ożywienie gospodarki – co stało się podstawą analizy.

Słowa kluczowe: cykl koniunkturalny, kryzys, kryzys finansowy, działania antykryzysowe.

Kryzysy koniunkturalne

Każda gospodarka wolnorynkowa rozwija się w sposób cykliczny. Zjawisko to zostało odkryte i opisane przez francuskiego ekonomistę C. Juglара w XIX w. Pojęcie, przebieg i rodzaje cykli koniunkturalnych w literaturze fachowej zostały scharakteryzowane w sposób szeroki.

Cyklem koniunkturalnym nazywa się krótkookresowe wahania produkcji wokół jej trendu¹. Powszechnie stosowana jest definicja techniczna cyklu koniunkturalnego, która mówi o dwóch kwartałach spadku PKB. Wahania aktywności gospodarczej mogą mieć różne natężenie i w gospodarce mogą pojawiać się w różnych momentach czasowych. Obok cykli koniunkturalnych aktualnie w gospodarkach krajów, opartych o procesy wolnorynkowe występuje wiele rodzajów wahań i cykli koniunkturalnych. Począwszy od bardzo krótkich,

* prof., Politechnika Koszalińska, Instytut Ekonomii i Zarządzania, Zakład Ekonomii

** dr, Politechnika Koszalińska, Instytut Ekonomii i Zarządzania, Zakład Ekonomii

¹ D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Ekonomia. Tom 2*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994, s. 348; M. Nasiłowski, *System rynkowy. Podstawy mikro- i makroekonomii*, Instytut Kształcenia Ekonomicznego PTE. Wydawnictwo Key Text, Warszawa 1995, s. 224; N.G. Mankiw, M. P. Taylor, *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 301-301, M. Lubiński, *Analiza koniunktury i badanie rynków*, Elipsa, Warszawa 2002, s. 11.

a związanych zazwyczaj z rynkami finansowymi, poprzez wahania sezonowe, fluktuacje średniookresowe, na bardzo długich cyklach związanych z ruchami społecznymi i zmianami technologicznymi skończywszy.

Cykle koniunktury mogą być wywołane wieloma czynnikami. Generalnie, można wyróżnić trzy grupy szoków wywołujących cykle koniunktury: podażowe, popytowe oraz wynikające z polityki gospodarczej. Źródłami cyklicznego rozwoju gospodarek, w myśl teorii makroekonomii opisowej są zasadniczo albo czynniki egzogeniczne, albo czynniki endogeniczne². John M. Keynes głównej przyczyny cykli koniunkturalnych dopatrywał się w niestabilnych decyzjach inwestycyjnych. Niestabilność inwestycji, zdaniem teorii J.M. Keynesa prowadzi do zaburzeń w zagregowanym popycie i tym samym w zagregowanej podaży. Przemyslenia te, zostały sformalizowane w postaci modelu cyklu zapasów oraz modelu przyspieszenia mnożnikowego, a później m.in. modeli kontraktów płacowych, efektywności płacy, czy związkowych ustaleń płacowych. W podejściu neoklasycznym cykle koniunkturalne mogą występować przy założeniu doskonałej konkurencji oraz w pełni elastycznych cenach i płacach. Zmiany w podaży wynikają z dopasowań do szoków. Rozwinięciem rozważań podejścia teorii neoklasycznej jest teoria niepełnej informacji, czy teoria realnego cyklu koniunkturalnego. Zjawiska empiryczne XX w., tj. wspieranie przez gospodarki narodowe tendencji do globalizacji oraz dążenie do tworzenia holdingów finansowych stały się głównymi czynnikami sprawczymi wahań cyklicznych w gospodarkach. Ten zwany w literaturze światowy cykl koniunkturalny to wypadkowa cykli koniunkturalnych różnych krajów świata³.

Cykle koniunkturalne składają się z okresów ekspansji (występują wtedy równolegle tendencje zwyżkowe w wielu dziedzinach gospodarki), następujących po nich kryzysach, zastojach, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu. Historia cykli koniunktury pokazuje, że nie można wierzyć, że wzrost gospodarczy będzie trwał nieprzerwanie. Po każdym wzroście musi przyjść recesja – taka jest logika cykli koniunkturalnych. Recesja i ożywienie gospodarcze, to konsekwencje optymalnych wyborów z punktu widzenia podmiotów gospodarujących. Oba stany koniunktury, są tak samo dobre, a każda próba interwencji w zmiany koniunktury powoduje straty społeczne. Cykl koniunkturalny zmienia się, stąd też zmieniają się pojęcia z nim związane, np. takie jak kryzys czy recesja.

² E. Kwella, *Teoria makroekonomii 1. Zarys wykładu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1996, s. 115-127, H. Landreth, D. Colander, *Historia myśli ekonomicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 485-513.

³ K. Piech, *Międzynarodowa synchronizacja cyklu koniunkturalnego Polski* (w:) K. Piech, S. Pangsy-Kania (red.), *Diagnozowanie koniunktury gospodarczej w Polsce*, Elipsa, Warszawa 2003, s. 85-95.

Negatywne zjawiska charakteryzujące się spadkiem dochodów i wzrostem bezrobocia (głęboka depresja) to kryzysy⁴. Zgodnie z teorią makroekonomii – kryzys gospodarczy to załamanie się koniunktury, którego efektem jest spadek produkcji i zahamowanie tempa wzrostu gospodarczego. W literaturze można spotkać się z różnymi klasyfikacjami kryzysów gospodarczych, m.in. podział na: kryzysy walutowe, kryzysy bankowe, kryzysy zadłużenia oraz kryzysy systemu finansowego, czy podział na: kryzysy bankowe, kryzysy walutowe, kryzysy giełdowe, kryzysy finansowe, kryzysy nadprodukcji. Zgodnie z teorią światowego cyklu koniunkturalnego kryzys może zostać wywołany przez każde wydarzenie w gospodarce światowej. Globalizacja cechuje dużą współzależność i integracja państw, społeczeństw czy gospodarek, lecz nie znaczy że krajowa polityka makroekonomiczna się nie liczy.

Upadek banku inwestycyjnego Lehman Brothers dnia 15 września 2008 r.⁵ to początek światowego kryzysu finansowego, który objął swoimi skutkami wszystkie gospodarki i którego skutki odczuwa się do dziś. Źródłem problemów podczas ostatniego kryzysu była przede wszystkim Ameryka, lecz różne kraje zostały nim dotknięte w różnym stopniu. Podatność na zarażenie wynikała z znacznej mierze z polityki makroekonomicznej poszczególnych krajów.

W pierwszej fazie zaburzenia dotyczyły sektora bankowego, a później rozlały się na cały sektor finansowy i w konsekwencji perturbacje dotarły także do sfery realnej. Kryzys bankowy to rzeczywisty i potencjalny run na banki bądź ich upadłości, które powodują zawieszenie regulowania zobowiązań przez banki względnie wymagają od rządu udzielenia pomocy na dużą skalę⁶. Natomiast kryzys finansowy to sytuacja, w której znaczna grupa instytucji finansowych posiada aktywa o wartości rynkowej niższej od ich zobowiązań. Sytuacja taka w konsekwencji doprowadza do runu lub przesunięć w ich portfelach, upadku niektórych instytucji finansowych oraz interwencji rządu⁷. Najczęstsze przyczyny kryzysu bankowego podawanymi w literaturze to złe zarządzanie bankami, dekoniunktura lub brak równowagi w gospodarce, nieodpowiednie regulacje ostrożnościowe i sprawowanie nadzoru bankowego, zbyt dużo administracyjnego sterowania sektorem bankowym, a następnie nieprzemyślana deregulacja. Kryzys finansowy to dla gospodarki trudny czas, ale jednocześnie powinien mobilizować do oszczędności, nowych rozwiązań oraz planów.

⁴ N.G. Mankiw, M.P. Taylor, *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 301.

⁵ Wśród ekonomistów nie ma jednomyślności, co do momentu rozpoczęcia kryzysu.

⁶ IMF, *Financial crises: characteristics and indicators of vulnerability*, World Economic Outlook, Washington, D.C., May 1998, s. 74-75.

⁷ V. Sundarajan, T.J.T. Balino, *Banking crises: cases and issues*, IMF, Washington, D.C., 1991, s. 3.

Posługując się mikroekonomiczną definicją działań antykryzysowych, według której wystąpienie i narastanie sytuacji kryzysowej może i powinno skłaniać do działań zmierzających do jej przezwyciężenia oraz powrotu do stanu niezagrożonej egzystencji przedsiębiorstwa (w wyniku restrukturyzacji) bądź też, zwłaszcza postępowanie w tym kierunku nie rokuje powodzenia, do działań prowadzących do jego efektywnej (minimalizującej straty) upadłości⁸. Można to potraktować jako wyznacznik do określenia sposobu zachowania dla całej gospodarki w warunkach kryzysu.

Działania antykryzysowe

Planowanie, proponowanie i realizacja zadań państwa w celu złagodzenia kryzysu odbywa się zarówno w skali krajów jak i na poziomie międzynarodowym. W większości krajów antykryzysowe inicjatywy państwa przybrały formułę zintegrowanego pakietu, programu lub planu. Plan antykryzysowy, jego zakres przedmiotowy może dotyczyć standardowego pakietu wspierającego wybrane sektory gospodarki lub też może dotyczyć szczegółowych działań dedykowanych specyficznym przejawom kryzysu, jakie uwidoczniły się w konkretnym kraju.

Analiza pakietów antykryzysowych pozwoliła na wyodrębnienie inicjatyw, które są podejmowane przez większość krajów, są nimi odpowiednio:

- wzmacnianie popytu wewnętrznego oraz powstrzymywanie wzrostu bezrobocia,
- wprowadzanie oszczędności budżetowych lub zwiększanie deficytu budżetowego,
- aktywna polityka podatkowa, oszczędności budżetowe, monitorowanie wydatków, uproszczenie systemu podatkowego, zmniejszenie obciążeń dla ludności oraz przedsiębiorstw,
- podejmowanie inwestycji rządowych,
- ułatwienie dostępu do kredytów w formie przekazywania bankom środków na rozwój akcji kredytowej lub rozwijanie rozwijania systemów gwarancji i poręczeń,
- inicjatywy w zakresie polityki społecznej,
- wspieranie eksportu oraz napływu inwestycji zagranicznych,
- stabilizowanie cen surowców i produktów,
- ochrona przed działaniami spekulacyjnymi podmiotów zagranicznych.

⁸ J. Lichtarski, *O koncepcjach i metodach zarządzania w warunkach kryzysu*, [w:] Strategie przedsiębiorstw w warunkach kryzysu pod red. K. Kozakiewicza, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2004, s. 17.

W skali międzynarodowej w ramach działań antykryzysowych zaznaczają się tendencje do wzmocnienia nadzoru nad rynkami finansowymi, obejmujące propozycje nowych rozwiązań instytucjonalnych, transferów finansowych na rzecz sektorów szczególnie dotkniętych kryzysem, działań długofalowych w perspektywie powrotu gospodarki światowej na ścieżkę wzrostu, wykorzystania warunków kryzysu dla przeprowadzenia korekty procesów gospodarczych w kierunku innowacyjności, efektywności energetycznej i zeroemisyjności.

Nie jest możliwe aby stworzyć jedną, podstawową receptę, którą można przypisać każdej gospodarce jej walce z kryzysem. Każda gospodarka ma swoją specyfikę, określoną strukturę, w ramach której funkcjonuje i ma stworzony przez siebie system zarządzania potencjałem czynników produkcji, którymi dysponuje. Stąd też każda gospodarka musi wypracować swój własny sposób zarządzania w kryzysie, mając pełne prawo do korzystania z doświadczeń innych gospodarek, które w walce z kryzysem sprawdziły się. Szukać należy nowych możliwości i nowych szans.

Jedyna możliwa polityka na wypadek kryzysu polega na maksymalnym zwiększeniu elastyczności gospodarki, w szczególności rynków czynników wytwórczych, a zwłaszcza rynku pracy, aby korekty mogły nastąpić możliwie jak najszybciej i najmniej boleśnie. Im bardziej zatem gospodarka jest sztywna i kontrolowana, tym dłuższy i boleśniejszy dla społeczeństwa będzie proces jej ponownego uporządkowania. Sztywność jest głównym wrogiem ożywienia, a każda polityka zmierzająca do opanowania kryzysu oraz jak najszybszego zainicjowania i utrwalenia ożywienia musi się koncentrować na mikroekonomicznym celu możliwie najdalej posuniętej deregulacji rynków wszystkich czynników, zwłaszcza rynku pracy oraz maksymalnym zwiększeniu ich elastyczności⁹.

Działania antykryzysowe na przykładzie działań polskiego rządu

Inicjatywy podejmowane przez państwo w celu złagodzenia skutków kryzysu gospodarczego¹⁰ to działania antykryzysowe. Działania te mogą dotyczyć np. sektora bankowo-finansowego, sfery realnej, mogą także mieć charakter

⁹ J. Huerta de Soto, *Pieniądz, kredyt bankowy i cykle koniunkturalne*, Warszawa 2009, s. 328.

¹⁰ Działania antykryzysowe to zadania przez rząd na poziomie państwa, które nie mają charakteru ciągłego oraz nie stanowią bezpośredniej reakcji na wystąpienie kryzysu, http://e-rachunkowosc.pl/artykul/Ministerstwo_Gospodarki (2009.09.18).

m.in. działań prawnych, działań informacyjnych, transferów środków finansowych.

Wystąpienie kryzysu światowego spowodowało reakcję rządów – działania antykryzysowe zostały podjęte także przez polski rząd. Kryzys 2007 r. relatywnie „oszczędził” gospodarkę Polski, dlatego działania antykryzysowe rządu skierowane były na pobudzenie koniunktury gospodarczej z celami strategicznymi, tj. poprawa konkurencyjności gospodarki w długim okresie. W listopadzie 2008 r. polski rząd przygotował Plan Stabilności i Rozwoju – wzmocnienie gospodarki Polski wobec światowego kryzysu finansowego. W ramach Planu przedstawione zostały realizowane inicjatywy. Podjęte działania miały dać impuls proinwestycyjny dla gospodarki w 2009 r. – tabela 1 zawiera planowane w 2009 r. impulsy proinwestycyjne.

Tabela 1. Impulsy proinwestycyjne dla gospodarki Polski zawarte w Planie Stabilności i Rozwoju

Table 1. Proinvestment Impulses for the economy of Poland included in the Plan of the Stability and the Development

IMPULS PROINWESTYCYJNY DLA GOSPODARKI	
Działanie	Impuls w 2009 r.
Wzrost limitu poręczeń i gwarancji dla gospodarki i rynku finansowego	40 mld zł
Wykreowanie dodatkowej, bezpiecznej akcji kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)	20 mld zł
Przyspieszenie inwestycji współfinansowanych z UE poprzez wzrost wydatków kwalifikowanych certyfikowanych do KE	16,8 mld zł
Wcześniejsza zaliczka do Komisji Europejskiej na wdrażanie środków unijnych	3 mld zł
Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii z NFOŚiGW	1,5 mld zł
Łączna kwota:	81,3 mld zł
WARUNKI DLA WZROSTU POPYTU KONSUMPCYJNEGO	
Obniżenie i uproszczenie podatków	
Wprowadzenie dwustopniowej skali PIT	8 mld zł
Reforma VAT	2 mld zł
Łączna kwota	91,3 mld zł

Źródło: Plan Stabilności i Rozwoju

Source: Plan of the Stability and the Development

Zaprezentowane w tabeli 1 impulsy proinwestycyjne pierwotnie miały być osiągnięte przez działania na rzecz zapewnienia stabilności finansów publicznych, działania na rzecz stabilności systemu finansowego, działania na rzecz

wzrostu gospodarczego oraz działania antykryzysowe. Zadaniowo, w ramach Planu m.in. podwyższono gwarancje zabezpieczające wypłacalność depozytów Polaków do wysokości 50 tys. EUR, przeprowadzono oszczędności w budżecie państwa, co zostało zapisane w nowelizacji budżetu, podwyższono limit gwarancji i poręczeń Skarbu Państwa najpierw do 40 mld zł, zwiększając tym samym dostępność kredytów dla przedsiębiorstw, uruchomiono dopłaty do kredytów mieszkaniowych dla osób, które ze względu na utratę pracy nie są w stanie spłacać kredytów zaciągniętych na zakup własnego mieszkania, dokapitalizowano Bank Gospodarstwa Krajowego kwotą 3,7 mld zł, wprowadzono wyższą ulgę inwestycyjną (do 100 tys. EUR) dla nowo zakładanych firm, zniesiono ograniczenia w pozyskiwaniu zaliczek m.in. dla firm starających się o dotacje z UE, uchroniono Polaków przed niekontrolowanym wzrostem cen energii, umożliwiono zaliczanie do kosztów podatkowych wydatków na prace badawcze.

Kolejnym działaniem rządu polskiego w ramach szeroko pojętego pakietu antykryzysowego była ustawa z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców¹¹, zwana Pakietem Antykryzysowym. W ramach Pakietu m.in. zaproponowano wydłużenie okresu rozliczeniowego pracowników do 12 miesięcy, wprowadzenie elastycznego czasu pracy, wprowadzono ograniczenia w stosowaniu umów na czas określony, wprowadzono dopłaty do pensji, wprowadzono dopłaty do szkoleń. Ustawa miała na celu utrzymanie miejsc pracy w firmach, które z powodu kryzysu utraciły część zamówień i znalazły się w przejściowych kłopotach finansowych. Aby pracodawcy i pracownicy mogli skorzystać z możliwości jakie dała ustawa musieli przejść odpowiednią procedurę i spełnić określone wymogi. Zarówno procedura jak i stawiane wymogi skutecznie zablokowały i blokują korzystanie z Pakietu Antykryzysowego.

W styczniu 2010 r. rząd ogłosił Plan Rozwoju i Konsolidacji Finansów 2010-2011. Plan był efektem walki rządu z narastającym zadłużeniem państwa oraz ze zbyt wysokim deficytem budżetowym. Pakiet zakłada trzy grupy działań: działania na rzecz konsolidacji finansów publicznych, działania na rzecz priorytetów rozwojowych oraz działania na rzecz sprawnego i przyjaznego państwa.

Konsolidacja finansów publicznych w Polsce dotyczyła wzmocnienia ram instytucjonalnych i organizacji finansów publicznych m.in. wprowadzenia reguły fiskalnej, według której wydatki będą rosły wolniej niż gospodarka, ma to przyczynić się do obniżenia deficytu strukturalnego, dokończenia reformy emerytalnej, stopniowego ujednoczenia systemu emerytalnego służb mundurowych

¹¹ Dz. U. z 2009 r., Nr 125, poz. 1035 z późn. zm.

z powszechnym systemem emerytalnym, poszerzeniem bazy podatkowej oraz prywatyzacją przedsiębiorstw z udziałem Skarbu Państwa i nieruchomości rolnych Skarbu Państwa.

Działania na rzecz priorytetów rozwojowych zostały skupione na rozwoju kapitału intelektualnego, edukacji, nauce i innowacjach, m.in. na zapewnieniu powszechności i dobrego poziomu wychowania przedszkolnego, czy racjonalnego wsparcia finansowego dla studentów i doktorantów. Innymi obszarami priorytetów rozwojowych był rozwój cyfrowej Polski oraz obszar ułatwień na rynku pracy.

Część planu dotycząca sprawnego i przyjaznego państwa oparła swoją działalność na usprawnieniu funkcjonowania administracji publicznej, usprawnieniu i zwiększeniu przystępności wymiaru sprawiedliwości dla przedsiębiorstw i obywateli oraz aktywizację społeczności lokalnych i wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży. Plan Rozwoju i Konsolidacji Finansów 2010-2011 ma obowiązywać do końca 2011 r.

Żaden z przedstawionych tu Pakietów nie przyniósł oczekiwanych efektów. Działania skierowane do pracodawców oraz pracowników nie były w pełni wykorzystane. Najczęściej spowodowane było to brakiem nowatorskich rozwiązań (np. wprowadzenie 12-miesięcznego okresu rozliczeń – Kodeks Pracy przewidywał już wcześniej takie rozwiązanie), za wysokimi wymaganiami formalnymi (m.in. kryterium mieszkaniowe), za wysokimi warunkami uzyskania pomocy (m.in. kryterium 25% spadku obrotów w ciągu trzech kolejnych miesięcy), nadmierną biurokracją czy komplikacją procedur. Chociaż przedsiębiorcy i pracownicy korzystają z działań przygotowanych w planach i pakiecie, to do kolejnych planów należałoby wprowadzić liczne poprawki oraz wprowadzić niektóre działania na stałe do rzeczywistości gospodarczej.

W analizach porównawczych przeprowadzanych w kontekście kryzysu Polska na tle krajów Europy, wypada dobrze. W roku 2009, po kryzysie światowym wzrost gospodarczy Polsce spowolnił, lecz ukształtował się na poziomie 1,7% PKB, a więc powyżej zera. Tymczasem dynamika wzrostu PKB większości krajów Unii Europejskiej (szczególnie tych najpotężniejszych) była ujemna. Kryzys jest odejściem od naturalnej ścieżki wzrostu, polska gospodarka w latach 2007 i 2008 rozwijała się odpowiednio z prędkością 6,8% oraz 5,1% przyrostu PKB, a w 2009 r. już tylko 1,7% – gospodarka Polski, zatem zgodnie z tendencją światową także odeszła od naturalnego tempa wzrostu. W takim kontekście gospodarkę Polski kryzys w pewnym stopniu dotknął i wpłynął na spowolnienie gospodarcze.

Analiza danych statystycznych¹² gospodarki polskiej za lata 2000-2009 pozwoliła na wyodrębnienie wniosków dotyczących stanu koniunktury polskiej gospodarki oraz stanowiła podstawę obserwacji efektywności proponowanych i realizowanych przez rząd programów antykryzysowych. Tabela 2 zawiera roczne mierniki gospodarcze polskiej gospodarki.

Tabela 2. Roczne mierniki gospodarcze Polski w latach 2000-2009

Table 2. Annual economic measures of Poland in years 2000-2009

Miernik A – rok poprzedni = 100		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Produkt krajowy brutto (ceny stałe)	A	104,3	101,2	101,4	103,9	105,3	103,6	106,2	106,8	105,1	101,7
Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	A	110,1	105,5	101,9	100,8	103,5	102,1	101	102,5	104,2	103,5
Stopa referen. (stan w końcu roku)	w %	19	11,5	6,75	5,25	6,5	4,5	4	5	5	3,5
Stopa rejestrowanego bezrobocia ogółem (stan w końcu roku)	w %	15,1	17,5	20	20	19	17,6	14,8	11,2	9,5	11,9
Relacja deficytu sektora finansów publicznych do produktu krajowego brutto	w %	-2,8	-4,9	-5,7	-5,2	-4,5	-2,6	-2,1	0,1	-1,6	-3,8
Relacja zadłużenia sektora finansów publicznych do produktu krajowego brutto	w %	37,6	38,8	43,6	48,4	46,7	47,5	47,8	44,8	46,9	49,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own study on the base given GUS

Dane statystyczne zawarte w tabeli 2 pozwoliły na charakterystykę polskiej gospodarki w latach 2000-2009. PKB wyrażony w ujęciu nominalnym w latach 2000-2009 wykazywał stałą tendencję wzrostową. Podobne wnioski otrzymuje się, analizując dynamikę wzrostu PKB w cenach stałych. Dynamika wzrostu PKB wyrażonego w cenach stałych w całym analizowanym okresie jest dodatnia, generalnie od 2001 do 2007 roku dynamika stale rosła. Rok 2007 skończył okres ekspansji polskiej gospodarki, dynamika wzrostu nadal była dodatnia,

¹² [[:] www.stat.gov.pl (2011.02.01)]

lecz znacznie spowolniła. Wskaźniki takie jak, wskaźnik cen dóbr konsumpcyjnych, czy stopa bezrobocia rejestrowanego wykazują podobny kierunek zmian i rok 2007 to rok przełomowy. Polityka Banku Centralnego w zakresie stóp procentowych w całym horyzoncie czasowym była spójna, świadczy o tym stale prowadzona od 2000 r. liberalna polityka monetarna. Przemysłana polityka banku centralnego, aktywna polityka rządu, stabilne podstawy rozwoju spowodowały utrzymanie się pozytywnych tendencji mierników gospodarczych. Problemem dla polskiej gospodarki stał się i cały czas jest wybór strategii działania w polityce finansów publicznych – brak konsekwencji w polityce budżetowej, stale rosnące wydatki publiczne przy spowolnieniu gospodarczym prowadziły do osłabienia gospodarczego.

Dla pełnego obrazu stanu polskiej gospodarki, w tabeli 2 zestawiono relację deficytu sektora finansów publicznych do produktu krajowego brutto oraz relację zadłużenia sektora finansów publicznych do produktu krajowego brutto. Zestawione relacje ukazały prawidłowości w zakresie kosztów kryzysu, które polska gospodarka musiała ponieść. Mając na uwadze fakt, że PKB w ujęciu nominalnym rośnie – analizowane relacje kształtują się jeszcze gorzej. Koszty osiągniętych wyników gospodarki polskiej są jeszcze wyższe.

Podsumowanie

Celem artykułu była wstępna analiza teoretyczna cykli koniunktury oraz obserwacja i analiza mierników gospodarczych Polski przed i podczas trwania kryzysu finansowego 2007 r. Wypracowane od 1989 r. mechanizmy wolnorynkowe w polskiej gospodarce pozwoliły złagodzić jego skutki. Dodatkowo, powzięte przez polski rząd działania antykryzysowe miały na celu ożywienie gospodarki. Przedstawione w artykule: stan polskiej gospodarki oraz stanowisko polskiego rządu dotyczące walki z kryzysem dowodzą jak ważna jest obserwacja i analiza działalności gospodarczej systemu. Nawet najlepiej funkcjonująca gospodarka cechująca się stałą, dodatnią dynamiką wzrostu może zostać dotknięta kryzysem pochodzącym z rynku światowego. Na wypadek ewentualnego kryzysu należy określać sposoby walki z nim. Niniejszy artykuł jest pierwszym z cyklu artykułów podjętych przez autorów dotyczących problematyki cykliczności rozwoju, zarażania się kryzysami pomiędzy gospodarkami, programami antykryzysowymi, prognozą przemian w gospodarce polskiej. Z uwagi na to, cel artykułu zdaniem autorów został osiągnięty. Autorzy planują w przyszłości dokonać analizę czynników kryzysogennych dla polskiej gospodarki, analizę przyczyn spadku dynamiki PKB.

Bibliografia

1. D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Ekonomia. Tom 2*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994.
2. J. Huerta de Soto, *Pieniądz, kredyt bankowy i cykle koniunkturalne*, Warszawa 2009.
3. IMF, *Financial crises: characteristics and indicators of vulnerability*, World Economic Outlook, Washington, D.C., May 1998.
4. E. Kwella, *Teoria makroekonomii 1. Zarys wykładu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1996.
5. H. Landreth, D. Colander, *Historia myśli ekonomicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
6. J. Lichtarski, *O koncepcjach i metodach zarządzania w warunkach kryzysu*, [w:] Strategie przedsiębiorstw w warunkach kryzysu pod red. K. Kozakiewicza, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2004.
7. M. Lubiński, *Analiza koniunktury i badanie rynków*, Elipsa, Warszawa 2002.
8. N.G. Mankiw, M. P. Taylor, *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009.
9. M. Nasiłowski, *System rynkowy. Podstawy mikro- i makroekonomii*, Instytut Kształcenia Ekonomicznego PTE, Wydawnictwo Key Text, Warszawa 1995.
10. K. Piech, *Międzynarodowa synchronizacja cyklu koniunkturalnego Polski* (w:) K. Piech, S. Pangsy-Kania (red.), *Diagnozowanie koniunktury gospodarczej w Polsce*, Elipsa, Warszawa 2003.
11. V. Sundarajan, T.J.T. Balino, *Banking crises: cases and issues*, IMF, Washington, D.C., 1991.
12. ustawa z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców Dz. U. z 2009 r., Nr 125, poz. 1035 z późn. zm.
13. [@:] [http://e-rachunkowosc.pl/artukul/Ministerstwo Gospodarki](http://e-rachunkowosc.pl/artukul/Ministerstwo_Gospodarki) (2011.02.01).
14. [@:] www.stat.gov.pl (2011.02.01)

ANTICRISIS PROGRAMS OF SAVING THE POLISH ECONOMY FROM EFFECTS OF THE GLOBAL CRISIS

The article is concentrating on issues which are connected with cycles of the economic situation. An economic crisis appearing in the process of lasting cycles is extorting starting of the anticrisis politics you. The economy of Poland sensed the effect of the world crisis of 2007, the Polish government took action directed for reviving the economy – what became the basis of an analysis.

Keywords: business cycle, crisis, financial crisis, anti-crisis measure.